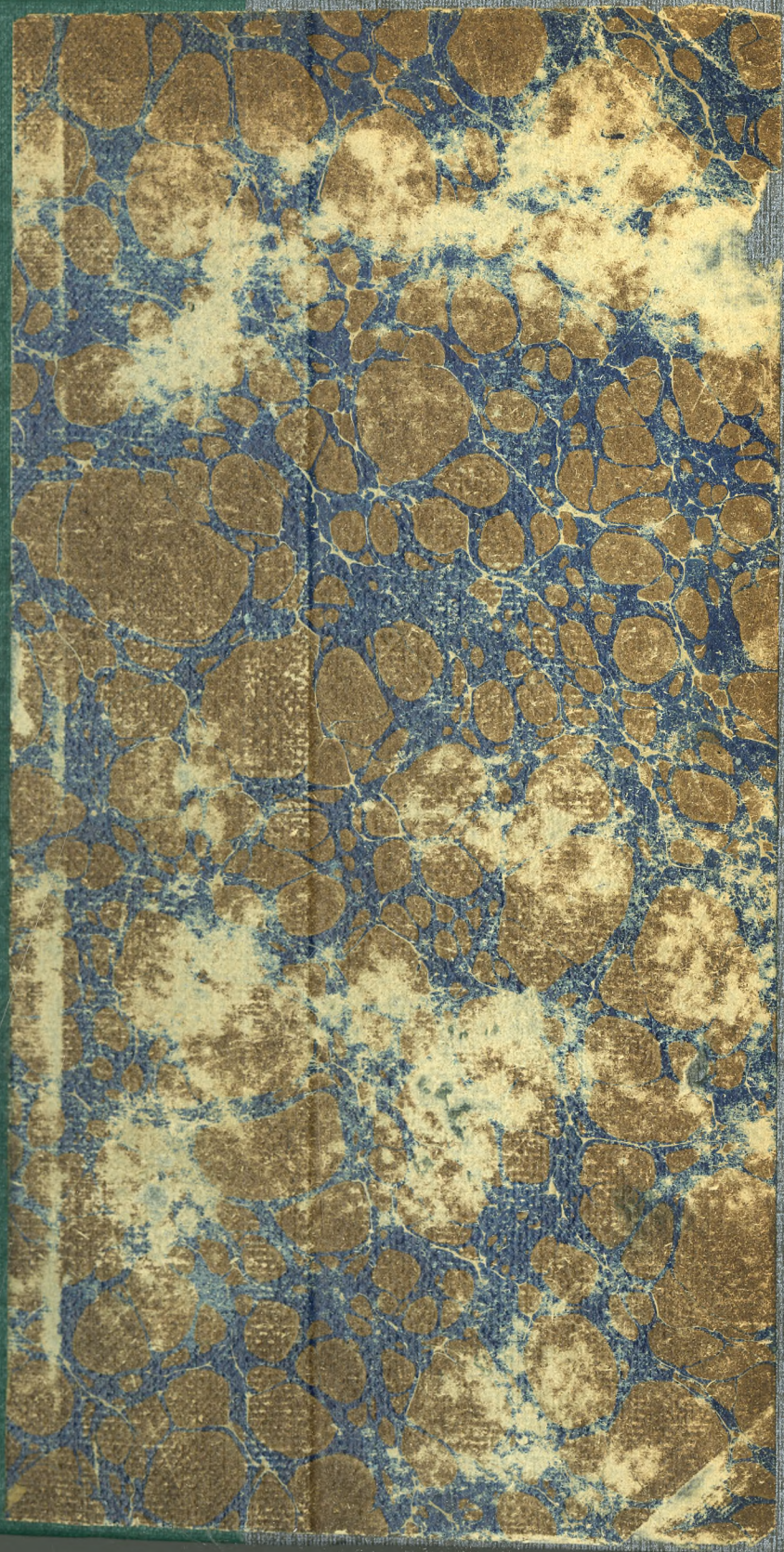

Politikai
röpiratok.

142.

142

1249

EGY KOMOLY SZÓ

ÁLLAM-HÁZTARTÁSUNK

RENDEZÉSÉHEZ.

IRTA :

SZENTIMREI FLEK.

10.

Kassa,

KIADJA MAURER A. (EZELŐTT HARTIG G.) KÖNYVKERESKEDÉSE.

1874.

Korunk gyengesége, hogy a betegek mindenki orvóságot ajánl, — hazánk kétségen kívül beteg úgy anyagi mint szellemi tekintetben, az ország rendes bevételei a kiadások fedezésére elégtelenek, pár év óta 40—50 millióval költünk többet évenként bevételeinknél. Hazánk, nemzetiségünk jövője felett a kishitűek kétkedni kezdenek, elleneink pedig kárörvendve húzzák felettünk a vészharangot.

Az uralkodó párt, mely a kiegyezés óta teljhatalommal rendelkezhetett hazánk sorsa felett, feladatának megfelelni képtelennek bizonyult, e párt, mely a folyton növekedő elégedetlenség ellenében eddig a hatalom megtarthatása végett a bármely oldalról jövő s bár mily drága segítséget elfogadni elég könnyelmű volt, ma már inogni érzi a talajt lába alatt.

A mérsékelt ellenzék, mely a hazát fenyegető veszély érzetének nyomása alatt — pártérdekét félretéve — sietett cselekvő közreműködését felajánlani, visszautasított.

A szélső ellenzék pedig kapva az alkalmon, igyekezett az általános zavart és calamitást pártcéljainak érdekében kiaknázni.

A középpárt vezérének a kormányba lépése bár egyelőre lehetővé tette a Deákpártnak az alkotmányos kormányzat folytatását, azonban mindenki érzi és sejti, hogy — az eddigi pártállások fenntartása mellett — a jelen pártjára támaszkodó kormány képtelen hazánk újjászervezését a nemzet érdekének megfelelőleg keresztülvinni, sőt valószínűleg állami létünk és alkotmányunknak mai alakjában fenntartására sem képes.

A nemzet látva a feje felett feltornyosuló veszedelmet, elégedetlenségének hangosan ad kifejezést. Az általános zugolódás közepette, bár a kormánypárt naponta fogy s ma holnap a vidéken

alig lesz található, mindazonáltal nagyobbserü térfoglalással a jelenlegi országgyűlési pártok egyike sem dicsekedhetik, **mert fájdalom, a közönyösök semmivel nem gondolók száma óriási-lag szaporodik.** Azt hiszem, hogy államférfiainknak — bár mely párthoz tartozzanak is — nem szabad ezen nemzetünkre könnyen vést hozható jelenséget kellő figyelem nélkül hagyni, ha valaha ugy jelenben nagyon is elérkezett az idő, midőn személyes és párt-érdekeknek egy nagyobb, magasztosb — a haza érdeke előtt hát-terbe kell szoríttatniok.

De lássuk röviden orvoslásra váró főbb bajainkat.

1-ör. Fájdalommal kellett már több izben tapasztalnunk idegen láthatatlan kezek beavatkozását oly belügyeinkbe, melyek a közösügyi törvényt legkevésbé sem érintik.

2-or. Lehangelő és megbotránkozttató minden magyar polgárra nézve a közöttünk lakó nemzetiségek túlkapasai és az eddigi kormányoknak irányukbani magatartása.

3-or. Azon késedelem és húzavonás, melylyel a legégetőbb s s szükségesebb reformok elhalasztatnak, hogy csak néhányat említsek: nemzeti bank felállítása, felsőház rendezése, az urbériség és feudalismus maradványainak szabályozása, vallásszabadság és egyenjoguság, polgári házasság életbeléptetése stb.

4-er. Helytelen és oktalan nemzetgazdászati politikánk és elhamarkodott reformjaink, melyeknek deficitünk legnagyobb része köszönhető.

Midőn a pénzügyi bizottság által az ez előtt mesterségesen eltakart szomorú pénzügyi helyzet nagyjából felderítettett, midőn a szerencsétlen vasúti gazdálkodás keserü gyümölesei felszínre kerültek, midőn az évenkint nagy mérvben igénybe vett országos hitel teljesen kimerítettett: a hongyülés többsége kénytelen volt be-nyugvással fogadni azon indítványt, hogy saját kormányát gyám-ság alá helyezve, az országgyűlés tekintélyeiből egy 21 tagu bizott-ságot küldjön ki, melynek feladatává tétetett, a megzavart állam-háztartás rendezésére javaslatokat készíteni.

E bizottság tagjai elmondák az illető helyen nézeteiket és 9-es albizottsága elkészíté részletes javaslatokat tartalmazó munká-latát, mely az ujonnan alakútt kormányának a hongyülés által fel-használás végett beadatott. E bizottsági munkálat, valamint az egyes vezérférfiak által tett javaslatokra nézve kívánom véleménye-

met általánosságban röviden elmondani és végül saját javaslatomat előadni.

A fentebb említett 9-es albizottsági munkálaton kívül, a vezérferfiak által elmondott nagyszabású szónoklatokban államháztartásunk teljes rendezését és ebben az egyensúly helyreállítását célzó három részletesebb indítványt találunk. Ezek egyike a közjogi ellenzék részéről Irányi Dániel által, másika a conservativeket képviselő Br. Sennyey Pál által, harmadika pedig a Deákpárt egy erős árnyalatát képviselő gróf Lónyay Menyhért által tétetett.

Irányi minden bajainknak kútforrását a közösügyi törvényben látván, ezen törvénynek törvényhozásilag leendő eltörlését indítványozá. Kétséget nem szenved, hogy ez indítvány keresztülvive teljesen rendezné államháztartásunkat, mert ha az Ausztriától elvállalt adósság és a többi közösügyi költségekre tett fizetések megtakaríthatjuk, államháztartásunkban az egyensúly azonnal helyre áll, azonban a t. indítványozó a felszólítás dacára adós maradt a felelettel azon kérdésre: hogy minő eszközökkel, és miként véli a hongyülés által hozandó ezen határozatot végrehajtani? A megnyugtató feleletnek megadásáig e javaslatához hozzá nem szólhatunk, azonban az indítvány hiányosságára nézve egy szerény megjegyzést már ez alkalmal sem vagyok képes elhallgatni, ugyanis: ha a magyar országgyűlés képes a közösügyi törvényt eltörölni, és e határozatát végre is hajtani, akkor egy füst alatt talán kimondhatná azt is: hogy a közösügyi törvényt megszavazó párt által esinált összes adósságok érvénytelenek. Én azt hiszem, hogy az első határozatot érvényesíteni képes erő, ezen másodikat már könnyebben érvényesíthetné.

Br. Sennyey javaslata szerint annyit törölnénk kiadásainkból mennyivel azok bevételeinket felülmulják, ezzel a célt szintén elérnénk, csakhogy ez esetben olyan kiadásainkat is kellene törölni, melyek az ország nagy többsége által államiságunk alkotmányosságunk biztosítékai gyanánt tekintetnek. A 21-es bizottság hazánk érdekében nagyon helyesen cselekedett, midőn ilynemű kiadások törlésétől tartózkodott.

Gr. Lónyay Menyhért is adóemeléssel nélkül öhajta rendezni államháztartásunkat, jóllehet a törlésekben br. Sennyeyt nem követi és a honvédséget is megkiméli, javaslatának azonban azon gyenge oldala van, hogy a kilátásba helyezett jövedelememelkedést oly feltételekhez köti, melyeknek megvalósulása nagyon is valószínűtlen.

A kilences al-bizottság munkáját részleteiben megbirálni e helyen nem tartom feladatomnak. Sok helyes és életrevaló eszmét tartalmaz, melyek ha mint remélni lehet a rövid jövőben minisztereink által feldolgozva formulázott törvényjavaslatok alakjában fognak a képviselőház elé kerülni, lesz alkalmunk hozzászólni. E helyen csak annyit kívánok az egész munkálatra általjában megjegyezni, hogy az a kitűzött feladatot csak részben oldja meg, a mennyiben — megtakarítási reformjavaslataival — a deficitet csak részben enyészti el, és legalább 20—25 milliót fedezetlenül hágy, a jövőbeni hasznos beruházások és szükséges befektetésekre, különösen a tovább már nélkülözhetlen nemzeti bank felállítására semmi alapot sem jelöl ki. E hallgatás a legtöbb emberben azon jogosult gyanút költi fel: **hogy a hiányzó deficit adó-felemelés útján, a jövő beruházások új kölcsönök által szándékoztatnak fedeztetni, a nemzeti bank felállítása pedig bizonytalan időre elodáztatik.**

Én az egyenes adó felemelését jelen körülményeink között — őszintén kimondva — veszélynek tartom. Megront az bennünket nemcsak egyénileg, de nemzetgazdasátiilag is, pedig a jelen kormány kénytelen eszközökről gondoskodni, hogy az ország rendes kiadásai a rendes bevételekben kellő fedezetet találjanak. ***Elodázás, ideiglenes pénzügyi műveletek, szóval az eddigi mód szerinti gazdálkodásra egy Ghyeczy Kálmán nem vállalkozhatik.*** Nehány álcázott adófelemelést igénybe vett már a kilences al-bizottság is, de ez nem elég az üdvösségre. A földadó kiigazításából remélt adótöbblet is csak évek múlva remélhető. A hét évi szerencsétlen, könnyelmű (erősebb kifejezéstől tartózkodom) gazdálkodás árát meg kell fizetnünk, a gyökeres megoldás ma már el nem odázható, nincs más; mint vagy elfogadni a fentebb említett vezérférfiak valamelyikének javaslatát, vagy a kilences bizottság javaslatai mellett maradván, a felmaradt hiányra és jövő beruházásokra kimondani nyíltan az egyenes adófelemelésének elkerülhetlenségét, ***vagy pedig gyakorlati javaslat-tal állni elő ezen adófelemelés mellőzésére, és ez nem lehetetlen, ha az utóbbi években csinált adóságaink kielégítésére és egy nemzeti bank alapjának beszerzésére tudunk 300 millió frtot előállítani a nélkül, hogy az eddigi adó alapunkat fogyasztanánk,*** de ez csak az állami, közalapítványi és egyházi javak eladásával lehetséges.

A magyar állam kormányának közvetlen és közvetett kezelése s felügyelete alatt álló állami, közalapítványi és egyházi ingatlan birtokok, — az államerdőségeket és vasutakat ide nem értve — képviselnek okvetlen 300 millió értéket. Azt hiszem nem csalódom ha, azt álítom, hogy ezen fekvőségek valóságos értéküknek 3%-nál többet ez idő szerint nem jövedelmeznek. Ha tehát e birtokok az állam részére teljes árban értékesíthetők volnának, ez esetben *ezen összeg egy harmada magyar nemzeti bank alapjának fordítva, fedezhetné jövedelmével az egész 300 millió értéknek mai jövedelmét, a 200 millióval pedig fentebb említett adósságaink törleszthetők volnának.* De ha e vagyonnak 400 millióért értékesíthetnének el, ez esetben a 100 millió bankalapon kívül (nem értve a közadósságot) összes állami tartozásainkat törleszthetnénk.

E terv se nem új, se nem az én találmányom. Felemlített az már a képviselőházban is, de — állítólagos — kivihetlensége miatt jobb időre halasztatott. E röpirat feladata kimutatni azt, hogy a felhozott akadályok nem legyőzhetlenek, és hogy eszélyességgel párosult jóakarattal elháríthatók. De lássuk a lényegeseb akadályokat.

Az mondatik, hogy ily nagy mennyiségű birtokok eladása veszélyes kísérlet volna, mert :

1-ör. Kevés pénz levén az országban, e birtokokat idegen bankárok, és csakis nagyon olcsó áron vehetnék meg.

2-or. Hogy ily nagy mennyiségű birtok eladása mellett a föld értéke, a jelenlegi földbirtokosok nagy kárára az egész országban talán felére szállaná alá, végre

3-szor. Az egyházi és alpitványi birtokokra nézve az mondatik : hogy bármily kívánatos is az országra nézve ezen vagyonok secularisátioja, azt békés úton végrehajtani nem lehet, mert az magántulajdona a katolikus egyháznak és ennek elvétele lángba borítaná az országot, talán forradalmat is idézne elő, stb.

Megpróbálom először az első két pontra nézve mondani el nézetemet, és csak azután kívánok a harmadikra átmenni.

Az kétséget nem szenved, hogy ha hazánkban jelenleg ily nagy mennyiségű birtok, kivált nagy massában és készfizeset mellett adatnék el, a fentebbi pontokban foglalt aggályok okvetlenül valószínűnek. De ha ez áll is, a következés belőle nem az, hogy a különben nagyon kívánatos eladással felhagyunk, hanem az : **hogy adjuk el e birtokokat kisebb mennyiségekben, és nem készpénzért, de**

nagyobb részben törlesztésre. Ez által egy vevő helyett ezeret biztosítunk, — a kifizetendő adósságokat, ily biztos fedezet, és országos **jótállás** mellett, talán nem volna nehéz szintén törlesztő adósságokká változtatni által. Ellenvehető a terv ellen, hogy az állam rossz gescheftelő, bizonytalan vállalatba nem foghat és hogy a végrehajtásnál sok visszaélések követhetnének el. Ez ellenvetések bár — fájdalom — az eddigi tapasztalatok után némileg jogosultak, de el nem fogadhatók olyanok gyanánt, hogy miattuk az üdvös mivelet feladassék, annyival inkább; mert van módja az államnak aként szabályozni az eljárást, hogy a visszaélések lehetőleg elkerültesse- nek. Én részemről a kivitelre nézve, következő eljárást vélnék leghelyesebbnek: felosztani az országot néhány kerületre, talán a régi beosztás szerint ötre, — alakítani minden kerületre egy 7 vagy több-tagú bizottságot, mely kisebb felerészben a pénzügyminiszter által kinevezendő szakemberekből, nagyobb felerészben pedig az illető kerületek törvényhatóságainak választott egyéneiből állana. Ezen küldöttségnek volna feladata első sorban, a helyszínén teendő vizsgálat után, a kerületükben fekvő birtokok felparcellálására nézve javaslatot készíteni, utasításul adatván a küldöttségnek: **hogy közép birtokos osztály teremtése végett a mennyire lehetséges 2—300 catastrális hold nagyságú, 20—30 ezer forint értékű darabokra osztassanak fel e birtokok,** nagyobb vagy kisebb mennyiségre csak ott, hol ezt a helyi körülmények elkerülhetetlenül igénylik. Ezen bizottságok munkálata, a pénzügyminiszter véleményének kíséretével jóváhagyás végett, a képviselőházba hozatnék. —

Ugyan e bizottságok feladata lehetne a pénzügyminiszter által meghatározott sorrendben és időben az eladásokat is — az egész országban jó előre közhírré tett — nyilvános árveréseken végrehajtani. Az ilyenmü eljárás a fentebb említett visszaéléseket azt hiszem teljesen lehetetlenné tenné.

A földbirtok árának ezen tömeges eladások általi leszállása sem lehet elég indok e mivelet feladására, az én csekély nézetem szerint. Ha ez bekövetkeznék is, csak nagyon rövid tartalmú lehetne, mert a teljes fedezetre kibocsátott 100 millió forint forgalomba hozva, hazánk gazdaszatának és **kereskedelmének** egészen más lendületet adna, s meg vagyok arról győződve, hogy a rövid jövőben a földárak tetemesen emelkednének.

Az egyházi s alapítványi javak secularisatiojára nézve min.

denekelőtt bátor vagyok megjegyezni, hogy nagyon hibás vagy téves felfogáson alapszik azon többször hallott állítás, hogy a katolikus egyházi s közalapítványi javak bármely magán tulajdonnal teljesen egyenlő jogi természetűek. A ki ezt állítja, az vagy nem ismeri, vagy nem akarja ismerni ezen javak eredetét, s adományozásának történetét. De eltekintve ettől, hogy az államoknak van és volt joguk az ilyenmű birtokok fölött szabadon rendelkezni, azt Europa művelt és katolikus államainak történelme eléggé bizonyítja.

De azt szokták ellenvetni legfőbb érvül, hogy van nekünk elég bajunk úgy is, ne csináljunk egygyel s talán nagyon veszéllyessel többet. Elfogadom az álláspontot e miveletnél s úgy óhajtom a kérdést megoldatni, *hogy az Magyarország katolikus lakóinak s telkészeinek ne felingerlése és elkeserítésére, de megnyugvására s kielégítésére szolgáljon.* — De legyünk rövidek és könnyen megérthetők:

Az államnak, hogy mint ilyen fennállhasson és zülált háztartását rendezze, szüksége van az egyház vagyonára, hogy e javakat jól értékesítve, külföldi drága tartozását, belföldi olcsóbb kamatú pénzzel cserélje ki. Az államnak tehát az egyházi és alapítványi javakat nem elvenni, de kölcsön venni, illetőleg megváltani kell, mint ezt a szözlődézsma és úrbériséggel tevé, s amint ezen kárpótlási papirok kamatjait törvény biztosítja, épen úgy biztosítandó az egyháznak is eddig élvezett jövedelme törvényileg, ezáltal az egyház nem csak hogy semmit sem vesz, de gondtól szabadúl egyrészről, másrészről biztosabbnak, garantirozottabbnak tekintheti jövedelmét nemcsak az időjárás viszontagságai ellen, de talán egyébként is, mert *mig a hazát a veszélyes adófélelemeléstől megmentő s magasabb állami érdekeknek hódolni tudó hazafias katolikusok telkészei és iskolái a törvény által biztosított kellő jövedelemre, a nemzeti becsület paizsa alatt minden körülmények között számolhatnak, addig a hazafiatlan, honfitársaik iránt méltánytalan, a művelt osztály által elhagyott katolikusok a csaknem biztosan bekövetkezendő pénzügyi s talán politikai katastropha alkalmával bajosan tudnák vagyonukat megőrizni, s valószínűleg minden kárpótlás nélkül vesztenék el azt.*

De van egy, mindenekfölött álló s nagyon fontos körülmény, mely éppen magukra a katolikusokra nézve felette kívánatos

teszi ezen művelet létesítését, ugyanis: mióta hazánk katolikusai képesek kissé elfogulatlanul is gondolkozni, méltó indignatióval tekintenek azon anomaliára, hogy jóllehet az egyház rendkívüli vagyonnal bír, még is legnehezebb foglalatossággal terhelt lelkészei többnyire a legrosszabbul fizetvék. Nem nagyítok, ha azt állítom, hogy a katolikus lelkészek nagy része egy irthoki, sőt néhol egy törvényhatósági szolga fizetésére s keserves, állásukhoz nem illő kenyérkeresetre van szorítva. — A község tanítói pedig, hogy mily ellátásban részesíttetnek, arra megfelel azon körülmény, hogy katolikus néptanítók, vasutóri vagy más szolgálai állással tömegesen cserélik föl állomásaikat; — ezenkívül a katolikus ember, még a legszegényebb szolga is ágybér és stóla fejében gyakran utolsó falat kenyérétől is megfosztatik olykor éhező, de többnyire telhetetlen papja számára, — **mig egyes főpapok, káptalanok és szerzetek milliók fölött rendelkeznek és nem mindég ad majorem Dei gloriam.**

Ez anomaliát, bár nem tagadja senki, de az mondatik, hogy ez a katolikusok dolga, majd segít ezen az autonomia. Uraim! ne mistifikáljuk egymást. Először is az állam más viszonyban áll a katolikusokkal, mint egyéb felekezeteinek híveivel, mert ez uralgó államegyház volt, és az ebből kifolyó viszonyok szabályozására és rendezésére csak is az állam illetékes.

De valljuk meg őszintén, hogy a kath. autonomiának legalább a közel jövőbeni létrejöveteléhez nem nagy reményt táplálhatunk. Valjon kik azok, kik ez autonomiát jelenben kívánták? — A papok túlnyomó része nem, a hívek még kevésbé, néhány jóhiszemű rajongó, és leginkább azok; **kik magukat ez autonom cassaöreinek candidálják.** — Annyi bizonyos, hogy az állam erre nem várhat s legkevésbé a tervezett pénzügyi műveletben, melylyel ha sietni nem fogunk, **hazánkat vagy az államtönk, vagy a forradalom ölébe kergetendjük.**

Az állam kormánya adhat egy, az autonomia létrejöveteléhez érvényes ideiglenes tervezetet a jövedelem fölosztására, mely a hongyülés által jóváhagyva, azon törv. cikkhez csatolhatnák, mely az egyháznak eddig élvezett jövedelmét az állam pénztárából biztosítaná. Ezen ideiglenes tervezetben lehetne és kellene a fent-érintett igazságtalanságokat kiegyenliteni oly módon, **hogy a legcsekélyebb lelkészi fizetést 1000 frtra, a segédlelkészi és néptanítóit 600 frtra kellene legalább fölemelni,** —

a katolikus híveket pedig mindenféle egyházi fizetések vagy kötelezettségek alól fölmenteni.

Az elmondottak után bizvást merem állítani, *hogy veszélyes és zavart csináló e kérdés csak akkor lehet, ha azt helytelenül s méltánytalanul akarnánk megoldani.* — De ha az állam azt mondhatja kath. polgárainak: *költsön veszem egyházi vagyonodat, hogy az adófölemeléstől megkíméljelek, papjaidnak, iskoláidnak biztosítom az egyház eddigi jövedelmét, de helyesebb besosztás folytán az eddig fizetett ágybér és stolától törvényileg felmentelek;* — bizony ha akadna is néhány elfogúlt fanatikus lelkész, ki híveit ez itézkedés ellen lázítani merné, hiszem, hogy nem sokra menne velök. — Én ily megoldás mellett legkevésbé sem félek rossz következményektől annyival inkább, mert magyar clerusunk fölvilágosodottságában és sokszor kitüntetett hazafiságában is bízom, és hiszem; hogy talán a főpapok egy csekély cliquejének kivételével *a magyar papság saját jól fölfogott érdekében e tervet maga sem ellenzendí.*

Ha e röpiratban ajánlt pénzügyi művelet már közvetlen hatásában nagyjából rendezné államháztartásunkat, úgy annak közvetett haszna bizonyára az említett eredményt jóval felülmulná. Azt hiszem, hogy ez állítás nem szorúl bővebb magyarázatra és e helyen csak is azon főbb pontok fölemlítésére szoritkozom, melyek nemzetiségi, társadalmi, nemzetgazdasági s közvagyonosodási tekintetben hazánk fölvirágzásának főbb rugóit képeznék:

a) a 100 milliom forint ezüstértékű papírpénznek forgalomba bocsajtása és a külföldre eddig fizetett kamatok beszüntetésének eredménye; —

b) a több ezer új középbirtokos teremtése; — tudjuk azt, hogy ezen osztály az, mely magyar hazánk bármely vidékén csaknem egészen magyar, zsidó, német vagy bármely külföldi származásu ember, legyen egyszer földbirtokos hazánkban, az a legtöbb esetben rövid idő alatt saját fajunk gyermekeinél jobb magyarrá válik;

c) az által, hogy 8—10 ezer forint tulajdonosa egy 2—300 hold terjedelmű jó birtok tulajdonosává válhatik, hány pap, ügyvéd, uzsorás, nyugdíjért epedő és abfertigolt hivatalnok, kiszolgált katona stb. fog birtokossá és ez által fogyasztóból termelővé válni;

d) ma egész vidékek léteznek, hol az egész terület állami

vagy egyházi birtok lévén, önkormányzatra képes középosztály nem létezik. E helyzetnek is vége vettének.

e) Talán nem túlzok, ha állítom, hogy az eként eladandó birtokok új tulajdonosai a különféle nemű adó, bélyeg, százalék stb. címen fizetnének az állam pénztárába közel oly összeget, mennyit ma az állambirtokok tisztán jövedelmeznek; — végre

f) mennyivel emelkednék ezen eladandó földek értéke és ez által összes államjüvedelmünk, ha meggondoljuk, hogy ezen nagy birtokok ma legfeljebb 3%-ot jövedelmeznek, földarabolva pedig 8—10%-ot, sőt több százalékot is jövedelmezhetnek.

De bár mily fényes sikert ígérő legyen e terv s bár mennyire érdekében álljon az az állam valamennyi polgárának, jelen politikai constellációink között, nagyon csekély reményt táplálhatunk kiviteléhez, és ismerve hongyülésünk többségét, **nem tartotam célszerűnek a képviselőházban lépni föl ez indítvánnyal, mert azt leszavaztatásnak kitenni nem akarnám.**

Hadd érlelődjék ez eszme tágasabb körben, hadd karolja fel azt a választó közönség is, mely ha megértendi, hogy választania kell okvetlen

a provizoriumra és forradalomra vezethető ellentállás, vagy:

Ausztria kegyéből élődő provinciává süllyedés, vagy:

nemzeti bank nélküli adófelemelés melletti sinlődés, vagy:

az e röpiratban ajánlt terv elfogadása között, nem kételkedem benne; hogy ez utóbbit választandja, és a jövő választásnál követelendi képviselőjelöltjeitől, — hogy azt programjukba felvegyék.

De a jövő hongyülés is csak azon esetben lesz képes ezen, és hason intézkedések keresztüvitelére, ha a pártalakulás nem a jelenlegi alapokon fog létrejönni Egyöntetű és egy célra törekvő többség nélkül parlamentáris kormány nem felelhet meg feladatának, pedig a nép már ünni kezdi ezen tehetetlen és drága alkotmányosságot, és belefáradt a pártoskodásba.

Arról meggyőződött a nemzet, hogy a jelen többségtől mit se remélhet.

Arról is meg van az ország nagy része győződve, hogy a mérsékelt ellenzék, és tehetséges vezérének részvéte nélkül hazánk érdekeinek megfelelő, erős, önérzetes és tehetséges kormánypárt ez időszerint nem alkotható.

Arról is meggyőződött a higgadt közvélemény: hogy a pár-

toskodásnak az eddigi alakbani folytatása hazánkra nézve veszélyessé válhat, de fájdalom, eddigi programjaink felette megnehezíték a változott körülmények folytán szükségessé vált újabb pártesorosulást. Ezek örök időre szóltak, s mindent magokban foglaltak, minek természetes eredménye az: hogy azok is kénytelenek egymás ellen harcolni, kik a legközelebbi, s legszükségesebb teendőkre nézve teljesen egyetértenek. Hogy ezen megfeneklett helyzetből mielőtt meneküljünk az felette kívánatos, mert hazánkban gyenge kormányt türni annyi, mint annak lételét kockára tenni.

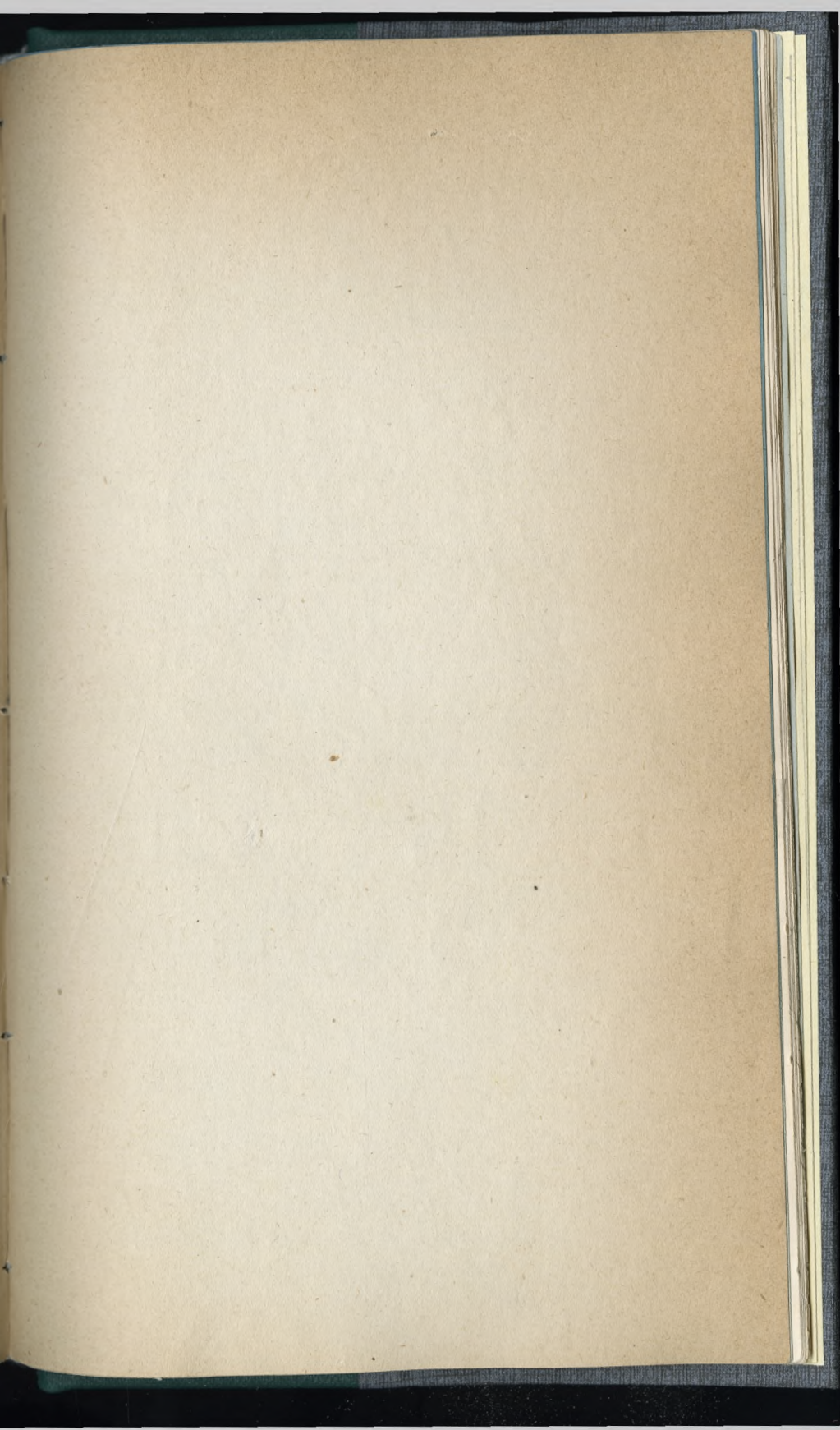
Semmit sem akarok a jelen kormány tagjainak tehetségéből és hazafiságából levonni, különösen azon férfunak, kit — az iránta viseltető határtalan bizalomból fogva — a leggöröngyösebb ösvényen is kész valék követni, — de az eddigi tapasztalat által igazolt tény az: **hogy azon kormány, mely a jelen többségre támaszkodik, és az eddigieknek utódja a hét évi ballépéseket és mulasztásokat helyre hozni képtelen.**

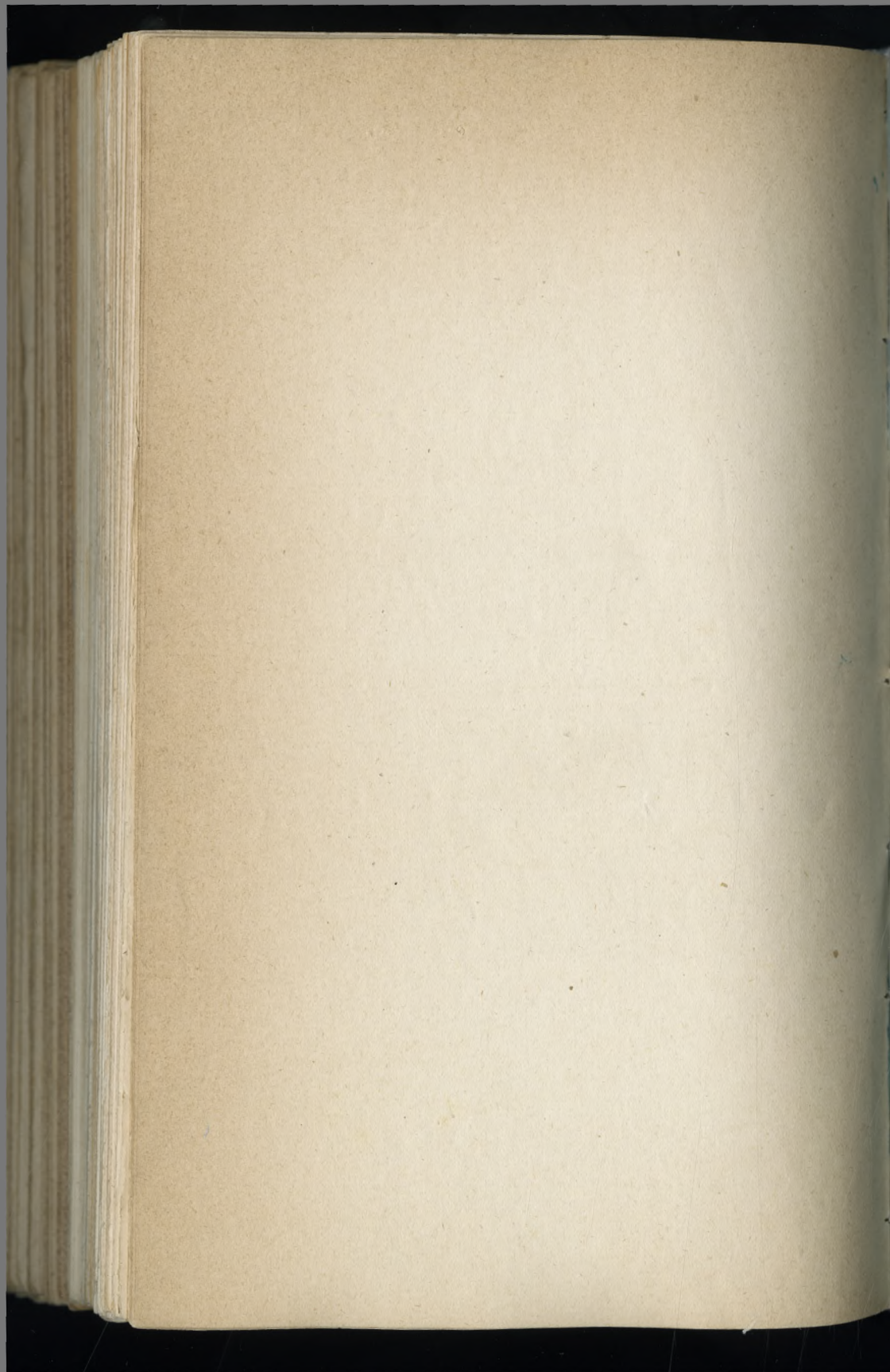
Óhajtom szivemből, hogy a jelen kormány ez általánossá vált nézetet megcáfolja, az ezen röpirat elején négy pontban foglalt főbb sérelmeket orvosolni képes legyen, és a nagyon tisztelt pénzügyminiszter úr — ha államháztartásunknak adóemelés nélküli rendezésére, és egy nemzeti bank alapítására jobb tervet kitalálni képes nem volna — ezen általam főbb vonásaiban jelzett tervet magáévé tegye, és az ő ismert szakavatottságával kidolgozva, még a jövő ülészakban terjessze a képviselőház elé.

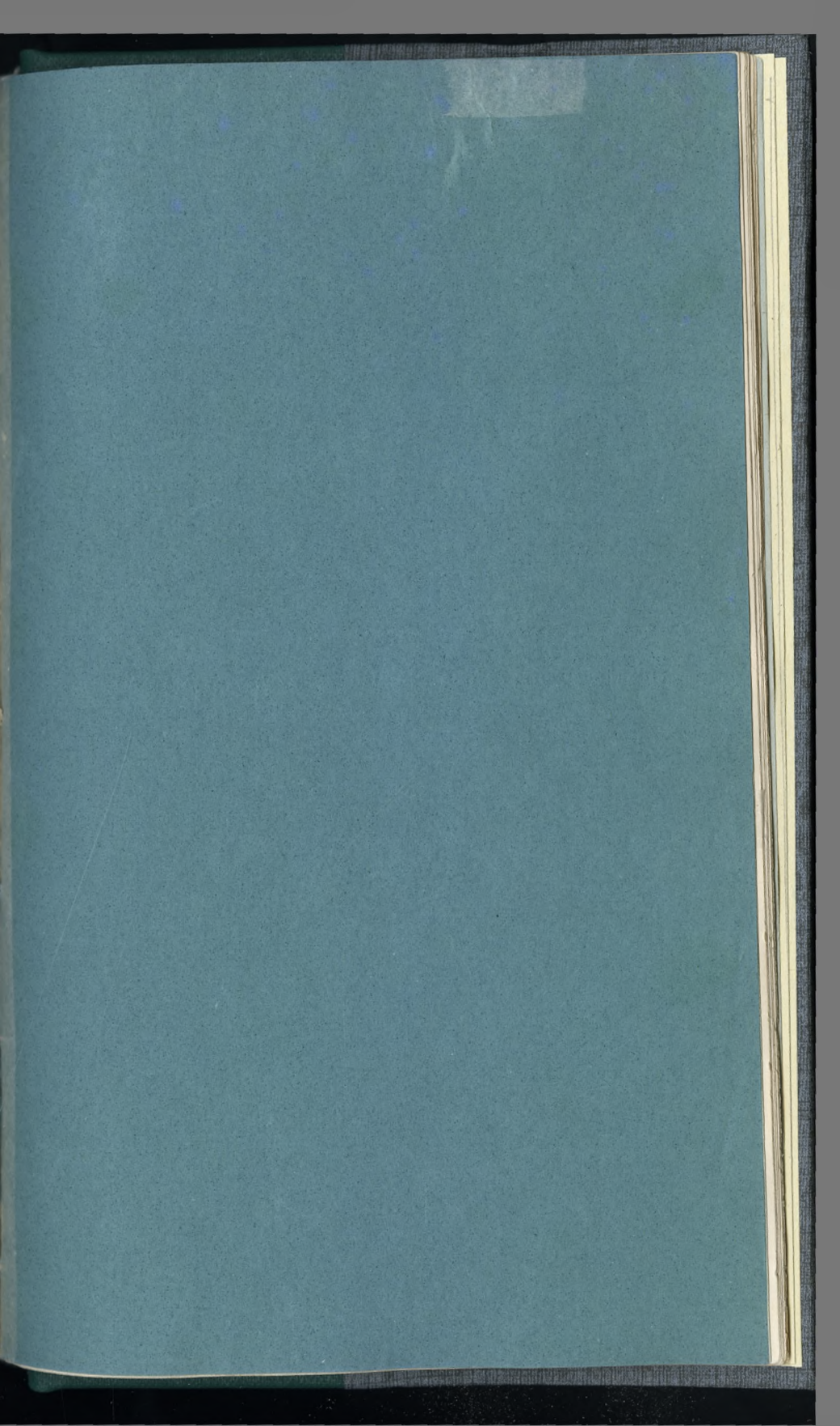
Biztosíthatom a nagyon tisztelt kormányt, hogy ily útra térve, ha pártjának egy része által talán cserben hagyatnék is, úgy a házban, mint a hazában biztos többségre számolhatna.

Meglehet, hogy indítványomért erős támadásoknak leszek kitéve, ezek ellen azonban bő kárpótlást találандok azon öntudatban: hogy tollam a tiszta hazafiság és jóakarát által vezéreltetett.

DE BALLEGEZA

KASSA,

„PANNONIA“-KÖNYVNYOMDA ÉS KIADÓ-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁGNÁL

1874.

